

od 32 leta, nyih cesarove i kraljeve svitlosti u polyu kapitana, velikoga vicekapitana sve ove kapitanie segnske i kraljevskoga grada komandanta, Od svoga otca g.na kapitana i komandanta brinyskoga početak nauka izučil je, zatim bil ye poslan u universitat oliti općinu od arcidukalskoga grada Graza za veche nauke učiti, a buduchi prinesal se u ovi kraj, rodnu domovinu svoyu, hoti osobitim trudom svojim nastojati za veche nauke zakonov tulik gradjanskih kuliko kanoniskih pod skerbljom otca svojega. Visoko plemenito serce njegovo ni hotilo med miri domovine svoje zaperto estati, hoti vojničku sluxbu najpervu izkazati nasem cesaru Karlu VI...« i t. d.

Cerovčev je jezik onakav kakav se i danas u Senju govori. To je čakavština pomiješana s ikavštinom i ekavštinom, u kojoj ima i talijanskih riječi, a madžarskih vrlo rijetko. Na pr. punot, pasati, intrada, pianeta, škuro, persona, pelegrini, orsag. Pravopis nije do-sljedan. Često su riječi spojene.

Na koncu ću spomenuti, da se nalazi u II. svesku nepotpuna censura bez datuma i potpisa a glasi: »Cum libellum Slavonico conscriptum idiomate a quodam ordinis sancti Pauli primi eremitae provinciae Istro-Vinodolensis sacerdote Theologo compilatum, cui titulus Nauk kerschianski, orthodoxae notrae fidei cipita necessitate medii ac praecepti scitu necessaria...«

Nesuglasje o autentičnosti Iv. 4., 5. 7.

U. Talija.

1. — Prije tridentinskog sabora ne će se naći, da je koji katolički teolog bacio ikakovu sumnju na autentičnost ovih Ivanovih riječi. Poslije sabora, možemo kazati, da su svi katolički teolozi jednoglasno branili autentičnost protiv Socina, koji je prvi istupio da je pobija. Ta solidarnost katoličkih teologa trajala je sve do u zadnje naše doba, i ako nije bila u mišljenju, kakovu bi notu zaslužio onaj, koji bi pokušao da porekne tu autentičnost. U zadnje doba imade katoličkih teologa, koji se odalečuju od sveopćeg nekadašnjeg mišljenja.¹ Postavljaju na jednu zdjelicu tezulju razloge za, na drugu razloge protiv autentičnosti i čini im se, da ova zadnja priteže, naročito momenti historijsko-kritični. Drugi su kušali da je utvrde ne toliko kritičnim razlozima, već dogmatičnim.² Tako uporno urgiraju autentičnost, da su se usudili kazati, da se »comma Joanneum« salva fide respui aut in dubium vocari non posse. Glavni je upor njihovu mišljenju bio tridentinski sabor. On u ovomu pitanju

¹ Cfr. Cornely: Hist. et Critica Introductio in libros sacros, vol. 3. par. 22. n. 231.

² Cfr. Kleutgen: Die Theol. d. Vorz., n. 852. — Franzelin: De Deo trino. Perrone. Praelec. theol., v. 3. n. 64.

ovako definuje: »Si quis libros integros cum omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueverunt et in veteri Vulgata latina editione habentur pro sacris et canonicis non susceperit... A. S.« — Ti teolozi umuju ovako: Comma Joanneum se mora jamčno smatrati pars sv. Pisma, jer se onim riječima izjavljuje fundamentalna dogma sv. Trojice (unitas essentiae, trinitas personarum); a tridentinski sabor definuje, da je latinska Vulgata autentična cum omnibus partibus, dakle i za »comma« Joanneum, jer se u latinskoj Vulgati čita taj »Comma«. Dakle je Comma autentičan, i ne smije se autentičnost salva fide poreći. — Ovakova argumentacija mogla je i zavesti one, koji nijesu dublje proučili Decretum de canonicis scripturis (sesija IV. trid.). Ovdje se nabrajaju pojmenice sve knjige staroga i novoga zavjeta, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Pak se ovako zaglavljuje: »Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus...« Ove se riječi »cum omnibus suis partibus« odnose na one dijelove sv. knjiga, kojim su protestanti poricali inspiraciju, a to su bile deuterokanonične knjige i neki dijelovi drugih kanoničnih knjiga, kao na pr. neki dijelovi u Danijelu, historia de sudore sanguineo kod sv. Luke; de muliere adultera kod sv. Ivana, i t. d. Ali tu ne spada comma Joanneum, jer ga protestanti nijesu ubrajali među deuterokanonske dijelove sv. Pisma. Imade i sada po koji teolog,³ koji kuša, da izbjegne ovome razlogu pozivljujući se na deklaraciju tridentinskog sabora, kojom se latinska Vulgata proglašuje autentičnom. Tridentinski sabor govori: »statuit ac declarat ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est... pro authentica habeatur. (Con. Trid. Ses. IV.). Ako je — vele ti teolozi — latinska Vulgata autentična, valja da bude autentičan »Comma Joanneum«, koji se u Vulgati nalazi. Ali ne pomaže ni ovo ništa, da se utvrdi autentičnost »Commatis«. Koncil ne proglašuje autentičnost Vulgate sa »commom« već proglašuje vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in Ecclesia probata est. Valjalo bi prije svega dokazati, da je »vetus vulgata editio« imala »comma«, što se do sada nije dokazalo; što više, dalo bi se dokazati obrnuto: to jest da je nije imala, već da samo latinski kodeksi kojim se ima tražiti začetak i izvor u Španjolskoj. Takovi kodeksi imadu taj »comma«, dok u svim drugim fali.

³ Katschthaler: Theol. Dog. L. I., Ratisbonae 1877., str. 142. piše: »hujus loci genuinitatem a Colmeto, Perrone, Wissemann et alijs sat defensionem pluribus ostendere nostrum non esse censemus. Pro nobis catholicis sufficit scire locum quendam inveniri in Vulgata editioe latina, quae a Conc. Tridentino autentica declarata est cum omnibus suis partibus, atqui hic textus hic legitur.« — Eger: Enchir. theol. dogm. Brixiae 1911. str. 123. piše, obziruć se na riječi Con. Trid. »prout in Ecclesia cathol. legi consueverunt« habetur (comma Joanneum) in veteri Vulgata latina, atque in Ecclesia catholica legi consuevit.«

2. — Za autentičnost »Commatis« neki teolozi upiru u *Decretum S. Officii*. Bio je postavljen upit: *Utrum tuto negari aut saltem in dubium vocari possit esse authenticum textum. S. Joannis in epis. I. c. 5. o 7, qui sic se habet: »Quoniam tres sunt qui testimonium dant in coelo Pater, Verbum et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt? — Na ovaj upit bilo je odgovoreno: Omnibus dilligentissimo examine perpensis, praehabitoque DD. consultorum voto iidem Eminen. Cardinales responsum mandarunt; Negative Feria vero VI. die 15. januarii 1897. in solita audientia R. P. D. Assessori S. Ing. impertita, facta de supradictis accurata relatione S. S. D. N. Leoni Papae XIII. Sanctitas sua resolutionem Eminen. Cardinalium Patrum approbavit et confirmavit. J. Can. Mancini S. R. et U. I. not. — Neki misle, da je ovim odgovorom za uvijek riješeno pitanje o autentičnosti Ivanove »commatis«.⁴*

3. — Ipak pitanje i poslije dekreta S. Officii o autentičnosti ostaje otvoreno. Bio je zapitan kardinal Vaughan, i ovako je odgovorio: »Saznao sam iz izvora vjerodostojna (excellent source) da dekret S. Oficija o trima svjedočanstvima, o kojim me pitaš, nije namjeravao, da se dokonča diskusija o autentičnosti ovoga teksta: područje biblijske kritike ne biva ovim dekretom tangirano.⁵ — Ali se pita, kako se može kazati da odgovor S. Officii ne tangira područje biblijske kritike o ovomu pitanju, ako je S. Officium odgovorio, da »tuto negari authentiam nequit«? Ovim — rekao bih — da zabranjuje svako dalje raspravljanje. Da se ovomu odgovoru uklone neki teolozi, između drugih Pesch, ovako tumači dekret. Kada je S. Officium odgovorio »tuto negari authentiam nequit«, tim je htio kazati, da taj tekst imade dokaznu snagu da je to »beweiskräftiger Text«; ali nije S. Officium htio tvrditi, da je taj tekst uistinu autentičan, to jest, da je sv. Ivan auktor poslanice. Pesch na drugom mjestu objašnjuje bolje stvar ovako: »eius authentia dogmatica neque negari neque in dubium vocari potest. Nam cum iam inde a multis saeculis receptus sit et in Vulgatam et in liturgiam, hic textus non potest continere falsam doctrinam, cum error dogmaticus tali modo recipi non possit ab ecclesia catholica. Itaque hic textus sine dubio praebet firmum argumentum dogmaticum et hoc sensu authenticus est. Ast alia quaestio est, num hoc comma sit genuinum eo sensu, quod ipse san. Joannes haec verba scripsit. De qua re non est una opinio doctorum etiam catholicorum«.

4. — Prema ovomu Pesch-evu raspravljanju, on razlikuje između dogmatske autentičnosti i kritične (biblijske). Comma Ivanova dogmatski je autentična, a to znači da nauk iskazan u onim riječima (u našem slučaju: *unitas essentiae et trinitas personarum*)

⁴ Cfr. Egger: *Enchir. theol. dogm.* p. 122. — P. Michael Hetzenauer: *Wesen und Prinzipien der Bibel-Kritik.* Innsbruck 1900. p. 187.

⁵ Cfr. *Revue Biblique* 1898. 149., 1913. str. 397. — Tanquerey. *Synopsis theol. dogmaticae* t. II. p. 350. Romae. 1922.

nauk je objavljen i spada na vjerske istine, koje se ne smiju poreći niti o njima sumnjati; i u ovomu smislu S. Officium zove tekst ovaj autentičnim. Ali ga ne zove autentičnim kritično, a to je: S. Officium ne kaže niti misli ustvrditi, da je onaj tekst uistinu sv. Ivana, i da nije tu bio unesen tudom rukom.⁶

Kada bi se usvojila distinkcija teologa Pescha i njegovo tumačenje odgovora S. Officii, taj bi odgovor bio besmislen. Ne bi bio odgovor na postavljeni upit. Upit je ovaj: »Utrum tuto negari possit esse authenticum textum s. Joannis... Ovdje se traži: da li je onaj tekst napisao sv. Ivan, auktor poslanice, ili je kašnje bio dodan, i da li se to smije tuto negare. Mogao se očekivati odgovor: affirmative ili negative, a dobio se negative. Odatle je jasno: tuto nequit negari esse authenticum textum s. Joannis.

Upit nije postavljen bio: utrum veritas textu S. Joannis expressa sit authentica, id est veritas revelata, jer o ovoj istini nije nitko sumnjao. Da je ovako bio postavljen odgovor bi S. Officii odgovarao pitanju »nequit tuto negari veritas expressa textu Joanneo«; u našem slučaju: unitas essentiae et trinitas personarum; premda bi ovakov odgovor u pitanju de unitate essentiae et pluralitate personarum bio posve pogrešan jer se ovdje ne radi o kakovom prijepornom pitanju, već je naše pitanje ujamčen dogmat, a poricanje njegovo, hereza.

Stoga tumačenje Pesch-ovo valja metnuti na stranu, kao pogrešno, jer tu odgovor S. Officii ne odgovara upitu.

5. — Ako dakle tumačenje Pesch-ovo ne udovalja, ako se odgovor S. Officii ne odnosi na autenciju dogmatičnu, već kritičnu (tekstualnu) tada — rekao bih — da je svakó daljnje raspravljanje o ovomu pitanju zapečaćeno. Ali opet traži se: zašto kardinal Vaughon tvrdi, da odgovor S. Officii ne tangira područje biblijske kritike? Imade teologa, koji u ovom njima zamršenom pitanju ostaju pri svomu mišljenju, da je pitanje o autenciji Ivanova teksta riješeno,⁷ i uporno zauzimlju svoje stanovište protiv drugih, koji inače misle. Ali njihova bojazljivost, odakle potječe i njihova upornost, može biti ublažena deklaracijom Supremae Sacrae Congreg. Sanc. Officii od 2. juna 1927. circa decretum de authentia textus. — Evo deklaracije:

Declaratio ab eadem Suprema Sacra Congr. inde ab initio privatim data ac postea pluries repetita, quae nunc ipsius auctoritate publici iuris fit:

Decretum hoc latum est, ut coerceretur audacia privatorum doctorum jus sibi tribuentium authentiam commatis Joannei aut penitus

⁶ Učeni teolog govori, da ovaj tekst »praebet firmum argumentum dogmaticum«. Ja ne shvaćam, kako jedan tekst Biblije, koji nije autentičan, to jest, koji nije inspiriran, može pružiti dogmatični argumenat. Dogmatični argumenat pruža nam inspirirani tekst, a ne interpolacija.

⁷ Egger: Ench. theol. dogmat., str. 123.

rejiendi aut ultimo iudicio saltem in dubium vocandi. Minime vero impedire voluit quominus scriptores catholici rem plenius instigarent atque argumentis hinc inde accurate perpensis cum ea quam rei gravitas requirit moderatione ac temperantia in sententiam genuinitati contrariam inclinarent, modo profiterentur se paratos esse stare iudicio Ecclesiae, cui a Jesu Christo munus demandatum est Sacras litteras non solum interpretandi sed etiam fideliter custodiendi.»

6. — Moglo bi se tražiti, kako se ova deklaracija S. Officii može dovesti u sklad sa dekretom istoga S. Officii od 15. juna 1897., što sam naveo na drugomu mjestu. U ovom dekretu čisto se govori »authentia tuto negari nequit«, a u declaratio od 2. juna, govori se: »minime impedire voluit quominus scriptores... rem plenius investigarent... et in sententiam genuinitati contrariam inclinarent... dakle prama ovoj deklaraciji može se sumnjati i poreći autencija (genuinitas). Ako se može poreći genuinitas, tada to poricanje ne može da bude minus tuta negatio«, kao što se tvrdi u dekretu od 15. januara 1897. Na ovo pitanje odgovaram ovako.

7. — S. Officium nije u protivurječju sa sobom i ako se čini na prvi pogled. I evo zašto. S. Officium u prvomu dekretu govori: tuto negari non potest authentia textus«. U moralnoj teologiji poznate su opiniones od kojih se neke zovu minus tuta, tutiores, tuta, a to znači da manje ili više favent legi, a one koje su minus tuta, da više favent libertati. Ovaj je govor S. Officium svratio na dogme. Mišljenje neko u dogmatici (ne govorim o dogmatima definiranim i ujamčenim) moglo bi biti minus tuta opinio, ako bi bilo povodom, da se porekne koja istina, sa druge strane ujamčena ili iz kojega mišljenja logično bi slijedila negacija ili sumnja o toj istini, a mišljenje opinio tuta ili tutior bila bi, kada iz toga mišljenja ne samo ne proističe ništa, što bi se opiralo kojoj objavljenoj istini, već bi se bolje utvrđivale.

S. Officium kaže: ne može se tuto negare authentia Ivanova teksta, jer kada bi se porekla, to bi moglo biti povodom, da se porekne i istina, koja se tim tekstom iskazuje, a to je: unitas naturae et trinitas personarum in Deo, premda je ova istina drugim dokazima i autentičnim tekstima iskazana. Da se odstrani ova pogibelj, ne smije se na laku ruku in dubium vocare comma Joanneum, jer bi se mogao naći, koji bi argumentirao ovako: kršćanska je nauka, da je Deus unus in essentia et trinus in personis; ali je eto sada dokazano kritično da Comma Joanneum, sa kojom su teolozi dokazivali ovu istinu, nije autentičan, dakle pada i nauk crkve de unitate et trinitate in divinis. Ovu pogibelj htio je S. Officium ukloniti, stoga je kazao: tuto negari nequit u dekretu od 1897. godine. — Sada u novoj deklaraciji S. Officium govori, da nije mislio prepriječiti trijezno raspravljanje, pa i da tko pristane uz mišljenje protiv autenciji, ali to uvijek dok bude učinjeno moderatione et temperantia, da ne bi trpjela vjera niti auktoritet Crkve, koja je jedina iudex u ovomu pitanju. U slučaju, kada bi imala

trpjeti koja objavljena istina ili auktoritet Crkve, što je također objavljena istina, tada je poreći autenciju teksta pogibeljno, kao što je pogibeljno za vjeru kada se uzme sv. Pismo — kao što to neki i čine — te ga tumače, kao svaku drugu profanu knjigu bez obzira na Crkvu, koja je autentični sudac u tomu pitanju.

Ovako protumačen dekret S. Officii u potpunu je skladu sa deklaracijom od 2. juna 1927.

8. — Ovo moje tumačenje ne podudara se sa Pesch-ovim tumačenjem, što sam gore naveo. Prema Pesch-u S. Officium utvrđuje autenciju istine u tekstu sadržane, a ne teksta; u mojemu tumačenju govori se o autenciji teksta. Prema tumačenju Pesch-ovu S. Officium ne odgovara na postavljen upit; u mojemu tumačenju odgovor potpuno odgovara upitu.

Otvoreno ostaje raspravljanje o autentičnosti Ivanova teksta, dok se to raspravljanje bude vodilo ea, quam rei gravitas requirit moderatione ac temperantia; pa se može in sententiam genuinitati contrariam inclinare, dok budemo spremni stare iudicio Ecclesiae.

O rezultatima zadnjih kritičnih istraživanja, govorit ću drugom prigodom.

„Vjesnik“ staroslavenskog odsjeka.

Staroslovenski Odbor H. B. A. odlučio je, da izda, za sada, jednom godišnje svoj vlastiti »Vjesnik«. Ovaj zaključak je poprmljen i po centralnom odboru H. B. A. Tako će za t. g. 1929. izaći već prvi svezak toga »Vjesnika« negdje u mjesecu svibnju. Upozoravamo naše čitače, posebno članove Akademije na ovu ediciju H. B. A. kao i sve ljubitelje naše staroslovenštine. Ovaj naš »Vjesnik« biti će svoje vrste i po mogućnosti, što dotjeranija jedinica. U tu svrhu Odbor je osigurao saradnju najvrsnijih naših sila i već je dobio u glavnom njihove sastavke. Tu će se naći potpuno znanstveni članci Dr. Ritiga, Dr. Vajsa, Dr. Ivšića, Dr. Fanceva, Dr. Tentora, Dr. Kalaja i drugih. U »Vjesniku« će biti prikazani najnoviji rezultati slavistike u pitanju slovenskog bogoslužja kroz zadnjih 14 godina, doba od kada je izdan zadnji »Vjesnik« bivše Krčke Akademije. Biti će riječ i o transkribiranom Misalu u formi kritike, a saslušati ćemo u istom »Vjesniku« i riječ prof. Dr. Vajsa, koji će nam izložiti uzroke i svoju misao vodilju i u pogledu recenzije i načina same transkripcije. U »Vjesniku« naći ćemo i publiciranje nekih književnih glagolskih odlomaka, a naš g. predsjednik Odsjeka priprema jedno otkriće: utjecaj Strossmayera na slavofilsku politiku Leona XIII. Odbor nastoji, da bude taj »Vjesnik« na visini znanstvenoj a uz to, da pruži i širim slojevima jedan zaokruženi prikaz sadašnjeg stanja glagolice kao i da pruži čitateljima